

UNIVERSITETI PUBLIK “KADRI ZEKA” GJILAN

MANUAL
REZULTATET E TË NXËNIT

Gjilan, 2024

UNIVERSITETI PUBLIK “KADRI ZEKA” GJILAN

MANUAL

REZULTATET E TË NXËNIT

Autorët:

Prof.Asoc.Voglushe Kurteshi

Prof.Asoc.Merxhan Avdyli

Dr.sc.Fitore Malaj-Abyli

PËRMBAJTJA

HYRJE	4
1. KORNIZA E KUALIFIKIMIT KOMBËTAR	5
2. ZHVILLIMI DHE KLASIFIKIMI I PROFESIONEVE NË KOSOVË.....	6
3. SISTEMI EVROPIAN I TRANSFERIMIT DHE AKUMULIMIT TË KREDIVE	8
4. REZULTATET E TË NXËNIT	9
4.1. Rezultatet e të nxënit për programin studimor	12
4.2. Rezultatet e të nxënit në nivel lënde/kursi/ moduli	15
4.2.1. Rezultatet e të nxënit në nivel moduli	15
4.2.2. Rezultatet në nivel kursi	16
5. TAKSONOMIA E BLUMIT	17
5.1. Zbatimi i rezultateve të të nxënit.....	19
5.2. Taksonomia e Blumit - fusha njohëse.....	21
5.3. Taksonomia e Blumit - domeni afektiv.....	24
5.4. Taksonomia e Blumit - domeni psikomotor.....	25
5.5. Shkrimi i rezultateve të të nxënit.....	26
LITERATURA.....	27

HYRJE

Sigurimi i cilësisë në institucionin e arsimit të lartë mbështetet në metodologjinë e vlerësimit, si një prej elementeve kryesore për sigurimin e cilësisë në mësimdhënie. Proceset e sigurimit të cilësisë në arsimin e lartë përfshijnë mbledhjen sistematike, monitorimin dhe dokumentimin e dëshmive të nivelit të arritur të kompetencave në përputhje me rezultatet e përcaktuara të të nxënit.

Qëllimi i këtij manuali është t'u ofrojë studentëve dhe stafit akademik udhëzime për arritjen e rezultateve të të nxënit, brenda kurseve, si dhe arritjen e rezultateve të të nxënit për programe studimore.

Manuali përmban shpjegime të koncepteve bazë, të qëllimeve dhe të fazave të vlerësimit, përshkrimin e procesit të lidhjes konstruktive dhe propozimin e metodave të vlerësimit, të cilat korrespondojnë me rezultate specifike të të nxënit. Gjithashtu, janë paraqitur shembuj të detyrave, kritereve dhe faktorëve të mundshëm të hartimit të rezultateve të të nxënit.

Shpresojmë se ky manual i zhvilluar nga Universiteti Publik “Kadri Zeka” të jetë i kuptueshëm dhe i zbatueshëm për të gjithë ata që dëshirojnë të përmirësojnë cilësinë në arsimin e lartë, duke praktikuar mësimdhënien të bazuar në rezultatet e të nxënit.

Procesi i Bolonjës harmonizon sistemet e arsimit të lartë me vende të ndryshme dhe me Kornizën Evropiane të Kualifikimeve, nuk synon domosdoshmërisht harmonizimin, por mbetet në lidhjen dhe lehtësimin e mirëkuptimit të ndërsjellë të të gjitha kualifikimeve të fituara midis vendeve të ndryshme. Korniza e Kualifikimeve ka për detyrë të ndërlihdë rezultatet e të nxënit që arrihen në të gjitha institucionet dhe i vendos ato në marrëdhënie reciproke në nivel ndërkombëtar. Korniza e Kualifikimit Kombëtar (KKK) përcakton kritere të qarta të cilësisë për përvetësimin e një sërë kompetencash që pjesëmarrësit e arsimit mund të arrijnë, pas përfundimit të arsimit, një kualifikim të një niveli të caktuar.

KKK përfaqëson një sistem unik që mundëson matjen dhe krahasimin e rezultateve të të nxënit me njëri-tjetrin dhe ka një strukturë të thjeshtë bazë dhe përmban një numër të plotë dhe minimal elementesh bazë. Rëndësia e KKK-së reflektohet edhe në një lidhje më të mirë të nevojave të tregut të punës me zbatimin e programeve arsimore dhe në vlerësimin e të gjitha rezultateve të të nxënit.

Ky proces e lehtëson njohjen dhe qasjen e të rinjve tanë në tregun rajonal dhe evropian të punës dhe ofron mundësi vazhdimi të arsimimit dhe aftësimit të mëtejshëm.

1. KORNIZA E KUALIFIKIMIT KOMBËTAR¹

Sipas Strategjisë së Lisbonës, çdo vend evropian, nënshkrues i Deklaratës së Bolonjës, do të krijojë një Kornizë Kombëtare të Kualifikimeve (KKK) të përbërë nga një rrjet kualifikimesh dhe nivelesh kualifikimi. Paralelisht me krijimin e kuadrit kombëtar të kualifikimeve, brenda çdo disipline shkencore një kuadër kompetencash të përbërë nga përshkrimet e profesioneve, funksionet, proceset dhe detajet e kompetencave të nevojshme për punë në një profesion të caktuar. Të gjitha kompetencat do të merren parasysh, pavarësisht nëse ato janë fituar në mënyrë formale, joformale apo informale.

Korniza Kombëtare e Kualifikimeve (KKK) është hartuar në vitin 2011 nga Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve (AKK), me mbështetjen e projektit “EU KOSVET -V-” dhe me financim nga Bashkimi Evropian (BE). Rishikimi dhe plotësimi i KKK ka filluar në vitin 2017. Dokumenti i rishikuar dhe i plotësuar i KKK përfshinë ndryshimet dhe zhvillimet në sistemin kombëtar të kualifikimeve në përshtatje me nevojat e tregut të punës në Kosovë dhe në linjë me politikat dhe zhvillimet në BE. Rishikimi dhe plotësimi i këtij dokumenti është përkrahur nga “DVV Internacional” - Zyra në Kosovë. KKK është aprovuar nga Këshilli Drejtues i Autoritetit Kombëtar të Kualifikimeve në vitin 2019.

Bazat themelore të kornizës së kualifikimeve, prezantuan konceptet bazë dhe nivelet e kompleksitetit të kualifikimeve, si dhe parimet për krijimin dhe zhvillimin e kornizës së plotë të kualifikimeve të përshtatura për kontekstin kosovar. Ligji për Kualifikimet Kombëtare përcakton se *“përparimi prej një niveli në nivelin tjetër caktohet nëpërmjet rritjes së kompleksitetit dhe kërkesave të rezultateve të të nxënit, të përkuzuara sipas njohurive, shkathtësive dhe kompetencave më të gjera”*.

Secili nivel është përcaktuar me një formulim të rezultateve të të nxënit, sipas tre komponentëve:

- Njohurive - teorike apo praktike;
- Shkathtësive - njohëse, kreative apo praktike;
- Kompetencave - autonomia dhe përgjegjësia.

Ndarja e kompetencave në Kornizën Evropiane të Kualifikimeve në njohuri, aftësi dhe kompetenca në kuptimin më të ngushtë është bërë me qëllim të përshkrimit dhe përcaktimit më të lehtë të niveleve. Një kornizë e ngjashme është edhe Korniza e Kualifikimeve Kombëtare të Kosovës, e cila përshkruan nivelet e kualifikimeve, demonstrimin e njohurive, shkathtësive dhe kompetencave që do të arrihen në secilin nivel të përcaktuar në kornizë.

Nivelet e KKK-së në lidhje me fazat e të mësuarit gjatë gjithë jetës në kontekstin e strukturës arsimore dhe legjislativë.

¹ Korniza Kombëtare e Kualifikimeve, Prishtinë, 2020

Tabela 1. Nivelet e kualifikimeve

Korniza e Kualifikimeve Kombëtare			
Niveli i KKK	Përmban kualifikime të shoqëruara me	Niveli referues i KEK	
	Programet e arsimit	Kualifikimet aktualisht në dispozicion (Lloji)	
8	Arsimi i lartë - cikli i 3 -të i Bolonjës (Doktorata)	A	8
7	Arsimi i lartë - cikli i 2 -të i Bolonjës (Master)	A	7
6	Arsimi i lartë - Cikli i 1 -rë i Bolonjës (Bachelor)	A	6
5	Cikli i shkurtër i Bolonjës dhe/ose AAP postsekondar	A, C, D, E	5
4	Përgatitja për përparim në arsim të lartë dhe/ose hyrja në treg të punës	B, C, D, E, F	4
3	Përgatitja për tregun e punës (të rinjtë dhe të rriturit)	B, C, D, E, F	3
2	Përparimi nga arsimi i mesëm i ulët tek ai i lartë (të rinjtë), përgatitja për tregun e punës (të rriturit)	B, C, D, E, F	2
1	Arsimi fillor	B, C, D, E, F	1

2. ZHVILLIMI DHE KLASIFIKIMI I PROFESIONEVE NË KOSOVË

Zhvillimi i kualifikimeve në arsimin e lartë në Republikën e Kosovës mbështetet në KKK, duke iu nënshtruar procesit të akreditimit nga AKA, si dhe duke i plotësuar specifikat, si në vazhdim:

- Arsytimi i programit për tregun e punës (që do të ofrojë fakte për hulumtim të tregut të punës);
- Krahasimi ndërkombëtar i programit;
- Grupi (caku) të cilit i dedikohet programi;

- Orientimi i programit të studimit, sipas parimeve udhëheqëse të institucionit (deklarata e misionit);
- Qëllimi dhe roli i programit të studimit (përshkrim i shkurtër i programit 7-10 fjali);
- Rezultatet e pritura të mësimit (të numërohen të paktën 7-10 kompetenca dhe kualifikime, njohuri dhe aftësi) për nivelin e propozuar të KKK-së;
- Raporti ndërmjet teorisë dhe praktikës, si dhe pjesa eksperimentale e studimit;
- Vlera e ECTS-së;
- Puna praktike - stazhi (të demonstronhet nëpërmjet marrëveshjeve të vlefshme me partnerët biznesorë);
- Plani i kërkimeve për programin e studimit i cili vlerësohet;
- Kriteret e regjistrimit dhe pranimit të studentëve.²

Detyrat dhe përgjegjësitë e stafit arsimor dalin nga Klasifikimi i Profesioneve në Kosovë³. Në arsimin e lartë stafi arsimor i universiteteve përgatiten, ligjërojnë dhe mbajnë ushtrime në një apo më shumë lëndë mësimore, brenda një kursi të përcaktuar në universitet apo në ndonjë institucion tjetër të arsimit të lartë. Ata bëjnë hulumtime dhe përgatisin punime shkencore dhe libra.

Detyrat përfshijnë:

- Dizajnimin dhe modifikimin e kurrikulave, përgatitjen e lëndëve të studimit, sipas kërkesave;
- Përgatitjen, ligjërimin dhe mbajtjen e ushtrimeve, seminareve dhe eksperimenteve laboratorike;
- Stimulimin e diskutimit dhe mendimit të lirë ndërmjet studentëve;
- Mbikëqyrjen e punëve eksperimentale dhe praktikave të mbajtura nga studentët;
- Kryerjen, vlerësimin dhe notimin e punimeve dhe testeve;
- Hulumtimin dhe zhvillimin e koncepteve, teorive dhe metodave operacionale për aplikimin në fusha industriale dhe fusha të tjera;
- Përgatitjen e librave shkencorë, dokumenteve ose artikujve;
- Marrjen pjesë në takimet e departamenteve, fakulteteve, konferencave dhe seminareve.

Nga ana tjetër Korniza Kurrikulë e Kosovës përcakton qëllimet, parimet, kompetencat dhe rezultatet e të nxënësve, të cilat janë bazë për zhvillimin e arsimit të lartë. Kuadri Kombëtar i Kualifikimeve dhe Kurrikula Kombëtare janë dy elemente që ndikojnë në krijimin e programeve të studimit. Pika fillestare për planifikimin e programeve të studimit janë kompetencat, të cilat studentët duhet të fitojnë pas përfundimit të studimeve. Hartimi i rezultateve të të nxënësve për programet e studimit merr parasysh atë që studentët do të jenë në gjendje të zhvillojnë gjatë studimeve të tyre, si njohuritë, vlerat, aftësitë dhe shkathtësitë.

² Korniza Kombëtare e Kualifikimeve, Prishtinë, 2020

³ <https://kpk.rks-gov.net/>

Prandaj, programi i hartuar, në këtë mënyrë, ofron zhvillim personal, social dhe profesional të studentëve.

Programet studimore ndërtohen nga kurrikulat, të cilat ofrojnë përgjigje të plotë për pyetjet se pse studiojmë, çfarë studiojmë, si të studiojmë. Përgjigja e pyetjes pse studiojmë përfaqëson rezultatet e të nxënit të programit të studimit. Përgjigja në pyetjen se çfarë studiojmë paraqet përmbajtjen e programit të studimit, ndërsa përgjigjen e pyetjes si të studiojmë është një përshkrim i procedurave që sigurojnë studentin për marrjen e kompetencave të nevojshme.

Kurrikula përfshin tërësinë e planifikuar, e cila nënkupton bazën shkencore të qëllimit, detyrave, përmbajtjes, planit dhe programit, organizimit dhe aplikimit të teknologjisë dhe formave të ndryshme të vlerësimit të njohurive. Përveç përmbajtjes, kurrikula përfshin një sërë elementesh të tjera, si metodat dhe aktivitetet e mësimdhënies që synojnë arritjen e qëllimeve dhe rezultateve të të nxënit, materialet mësimore, vlerësimin e arritjeve, sistemin e vlerave të kredive. Kurrikula është fleksibile, sepse ofron kushte optimale për planifikimin dhe zbatimin e procesit mësimor.

3. SISTEMI EVROPIAN I TRANSFERIMIT DHE AKUMULIMIT TË KREDIVE

Sistemi Evropian i Transferimit dhe Akumulimit të Kredive (ECTS)⁴ është një mjet i Zonës Evropiane të Arsimit të Lartë për t'i bërë studimet dhe kurset më transparente. Ai i ndihmon studentët të lëvizin midis vendeve dhe të njohin kualifikimet e tyre akademike dhe periudhat e studimit jashtë vendit.

ECTS lejon që kreditë e marra në një institucion të arsimit të lartë të llogariten në një kualifikim të studiuar në një tjetër. Kreditë ECTS përfaqësojnë të nxënit bazuar në rezultatet e përcaktuara të të nxënit dhe ngarkesën e tyre të punës.

ECTS rrit fleksibilitetin e programeve të studimit për studentët. Ai, gjithashtu, mbështet planifikimin, ofrimin dhe vlerësimin e programeve të arsimit të lartë. Ai është një mjet qendror në Procesin e Bolonjës, i cili synon t'i bëjë sistemet kombëtare arsimore më të krahasueshme ndërkombëtarisht. ECTS, gjithashtu, ndihmon që dokumentet e tjera, si Suplementi i Diplomës, të jenë më të qarta dhe më të lehta për t'u përdorur në vende të ndryshme.

ECTS është miratuar nga shumica e vendeve në Zonën Evropiane të Arsimit të Lartë si sistemi kombëtar i kredive dhe përdoret në shume vende. Kosova nga viti 2001 deri më tani zbaton Procesin e Bolonjës në sistem të arsimit të lartë, por, ajo ka arritur të bëhet anëtare

⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/da7467e6-8450-11e5-b8b7-01aa75ed71a1>

vëzhguese në hapësirën e përbashkët arsimore të Evropës dhe jo anëtare me të drejta të plota.

Pse nevojitet ECTS?

Dallimet midis sistemeve kombëtare të arsimit të lartë mund të çojnë në probleme në lidhje me njohjen e kualifikimeve dhe periudhave të lëvizshmërisë jashtë vendit. Kjo çështje trajtohet pjesërisht duke rritur të kuptuarit e rezultateve të të nxënësve dhe ngarkesës së programeve të studimit.

ECTS gjithashtu bën të mundur përzierjen e stileve të ndryshme të të mësuarit, si mësimi universitar dhe i bazuar në punë, brenda të njëjtit program studimi ose përmes të mësuarit gjatë gjithë jetës.

Si realizohet aplikimi i ECTS?

60 kredi ECTS janë ekuivalente me një vit të plotë studimi ose pune. Në një vit akademik standard, këto kredi, zakonisht ndahen në disa module më të vogla. Një 'kualifikim me cikël të shkurtër' zakonisht përfshin 90-120 kredi ECTS. Një diplomë e "ciklit të parë" (ose baçelor) përbëhet nga 180 ose 240 kredi ECTS.

Zakonisht një diplomë e 'ciklit të dytë' (ose master) barazohet me 90 ose 120 kredi ECTS. Përdorimi i ECTS në 'ciklin e tretë', ose Ph.D. nivelin, ndryshon.

ECTS aplikohet për të mbështetur lëvizshmërinë e studentëve ndërmjet institucioneve të arsimit të lartë. Katalogët e kurseve, Marrëveshjet e Mësimit dhe Transkriptet e Rekordeve ndihmojnë në njohjen dhe transferimin e kreditëve të fituara nga studentët gjatë një periudhe mobiliteti jashtë vendit. Udhëzuesi për përdoruesit e ECTS përshkruan sistemin dhe mënyrën se si përdoret në më shumë detaje.

4. REZULTATET E TË NXËNIT

Tendencat moderne në arsim imponojnë një zhvendosje drejt një përfaqëse të mësimdhënies me në qendër studentin. Në këtë qasje, është e nevojshme të theksohet se çka pritet të jetë në gjendje të bëjë studenti në fund të periudhës së studimit, domethënë përcaktohen rezultatet e mësimdhënies.

Një nga ndryshimet më të rëndësishme në arsimin e lartë është reforma arsimore sipas Procesit të Bolonjës, sigurisht me rezultatet e të nxënësve, të cilat nga njëra anë përfaqësojnë një shpikje praktike, ndërkaq nga ana tjetër një qasje metodologjike të adoptuar për të përmirësuar konkurrencën, transparencën në arsimin e lartë, njohjen e kualifikimeve dhe lëvizshmërinë. Rezultatet e të nxënësve shfaqen si në dokumente që lidhen me Procesin e Bolonjës, po ashtu edhe në dokumente të ndryshme ndërkombëtare. Biggs (2003) thotë se

procesi i të mësuarit përmban tre komponentë të rëndësishëm: rezultatet e të nxënit, qasjen e mësimdhënies dhe procesin e vlerësimit.⁵

Rezultatet dhe aktivitetet e vlerësimit duhet të përfshihen në rezultatet e të nxënit që ato t'i mundësojnë studentit zhvillimin në profesionin e zgjedhur, sepse, siç theksohet nga Reeves, Herrington dhe Oliver (2004), rezultatet duhet të promovohen dhe të integrohen në aktivitetet e vlerësimit.⁶

Rezultatet e të nxënit duhet të jenë të prekshme dhe të matshme, duhet të dizajnohen me udhëzime të përshtatshme dhe të supozojnë nivele të larta të tri fushave të të nxënit në një mënyrë që promovon të menduarit intelektual dhe aplikimin.

Rezultatet e të nxënit nuk janë një grup faktesh që studenti grumbullon në procesin mësimor. Rezultatet e të nxënit nuk janë: qëllimet, detyrat, përmbajtja dhe aktivitetet që një studente duhet t'i arrijë në kuadër të një programi studimor, kursi, ligjërata etj.

Rezultatet e të nxënit duhet⁷:

- të pasqyrojnë njohuri të gjera konceptuale dhe aftësi adaptive profesionale dhe gjenerike;
- të pasqyrojnë njohuritë, aftësitë ose qëndrimet thelbësore;
- të fokusohen në rezultatet e përvojave mësimore;
- të pasqyrojnë përfundimin e dëshiruar të përvojës mësimore, jo mjetet apo procesin;
- të përfaqësojnë performancat minimale që duhet të arrihen për të përfunduar me sukses kurs ose program.

Rezultatet e të nxënit janë deklarata (të shkruara nga stafi akademik), të cilat shprehin atë që studenti duhet të dijë, të kuptojë dhe të jetë në gjendje të demonstrojë pas përfundimit të procesit mësimor.

Një studim i literaturës mbi rezultatet e të nxënit vjen me një numër përkufizimesh të ngjashme të kushteve.⁸

⁵ Biggs, J. (2003). Teaching for Quality Learning at University. Buckingham: Open University Press

⁶ Herrington, J. & Oliver, R. (2004). A development research agenda for online collaborative learning.

⁷https://www.fullerton.edu/data/_resources/pdfs/sla_resources/Learning%20Outcomes%20Examples_George%20Broën%20College.pdf

⁸https://www.ehea.info/media/ehea.info/file/Qualifications_frameworks/05/0/Kennedy_Writing_and_Using_Learning_Outcomes_597050.pdf

<http://www.aallnet.org/prodev/outcomes.asp> 5

http://www.ltu.unsw.edu.au/content/course_prog_support/outcomes.cfm?ss=0 6

http://qep.tamu.edu/documents/writing_outcomes.pdf

- *Rezultatet e të nxënit janë deklarata të asaj që pritet që studenti të jetë në gjendje të bëjë si rezultat i të mësuarit të veprimtarisë. (Jenkins dhe Unëin, 2001)*
- *Rezultatet e të nxënit janë deklarata, të cilat specifikojnë atë që studentët do të dinë ose do të jenë në gjendje të bëjnë si rezultat i një veprimtarie mësimore. Rezultatet zakonisht shprehen si njohuri, aftësi ose qëndrime. (Shoqata Amerikane e Bibliotekave Juridike)*
- *Rezultatet e të nxënit janë një përshkrim i qartë i asaj që një student duhet të dijë, të kuptojë dhe të jetë në gjendje të bëjë, si rezultat i të mësuarit. (Bingham, 1999)*
- *Rezultatet e të nxënit janë deklarata të asaj që një student pritet të dijë, të kuptojë dhe/ose të jetë të aftë për të demonstruar pas përfundimit të një procesi mësimor. (Udhëzuesi i përdoruesve të ECTS, 2005)*
- *Rezultatet e të nxënit janë deklarata të qarta të asaj që duam që studentët tanë të dinë, kuptojnë ose të jenë në gjendje të bëjnë si rezultat i përfundimit të kurseve tona. (Universiteti i Uellsit të Ri Jugor, Australi, 2005)*
- *Një rezultat i të nxënit është një deklaratë e asaj që nxënësi pritet të dijë, të kuptojë dhe të jetë në gjendje të bëjë në fund të një periudhe mësimi. (Donnelly dhe Fitzmaurice, 2005)*
- *Rezultatet e të nxënit përshkruajnë atë që studentët janë në gjendje të demonstrojnë në aspektin e njohurive, aftësive dhe qëndrimeve pas përfundimit të një programi. (Komiteti i Rritjes së Cilësisë, Universiteti i Teksasit, 2001)*
- *Një rezultat i të nxënit është një deklaratë me shkrim e asaj që studenti i suksesshëm pritet të jetë në gjendje të bëjë në fund të modulit/njesisë së kursit ose kualifikimit. (Adam, 2004)*

Rezultatet e të nxënit duhet të jenë:

- Specifike, konkrete, te përcaktuara mirë dhe qartë, të tregojnë saktësisht se çfarë do të arrihet;
- Të matshme, në procesin e vlerësimit, duhet të jetë e mundur të përcaktohet se kur është arritur rezultati ose sa mbetet për t'u arritur;
- Të dakorduara me palët e rëndësishme të interesit (universiteti, fakultetet, mësimdhënësit, studentët, punëdhënësit) duhet të bien dakord për rezultatet e të nxënit;
- Realiste/relevante – duhet të jetë e arritshme në lidhje me burimet në dispozicion burime relevante në lidhje me programin, kurset, njësit mësimore;
- Kohë - duhet të ketë një kornizë kohore në të cilën këto do të arrihen (kohëzgjatja e studimeve, semestri). (Blanchard dhe Johnson, 1981).

Po kështu, gjatë përcaktimit të rezultateve të të nxënit, duhet pasur kujdes që rezultatet të jenë:

- Aktive - të fokusuar në atë që bëjnë studentet;
- Atraktive - studentet duhet t'i arrijnë ato;

- Të kuptueshme - të gjithë studentët e kanë të qartë se çfarë pritet prej tyre;
- Të përshtatshme - në përputhje me qëllimet aktuale të studentit dhe planet e karrierës;
- Të arritshme – të arritshme nga të gjithë studentët me përpjekjet e duhura;
- Të dukshme – të shprehura qartë në planet e zbatimit, programet e studimit.

4.1. Rezultatet e të nxënit për programin studimor

Rezultatet e të nxënit në nivel programi janë deklarata të asaj që studentët pritet të dinë dhe të jenë në gjendje të bëjnë pas përfundimit të atij programi, kështu që ne themi se ato duhet të shkruhen, në një mënyrë më gjithëpërfshirëse, që duhet të marrë parasysh të gjitha rezultatet dhe të nxënit gjatë kohës së studimit.

Një program studimor do të duhej t'u ofronte informacion të qartë studentëve dhe palëve të interesuara se cilat janë kompetencat e përgjithshme dhe specifike të lëndëve që do të zhvillohen dhe cilat janë mundësitë e punësimit. Për këtë qëllim, rekomandohet që profili i programit studimor të përcaktohet në konsultim me aktorët përkatës (si kolegët akademikë, punëdhënësit, të diplomuarit dhe përfaqësuesit e studentëve) dhe të paraqitet në mënyrë të qartë dhe transparente.⁹

Sipas udhëzuesit ECTS (Users' Guide 2015), Kompetenca nënkupton aftësinë e provuar për të përdorur njohuritë, aftësitë dhe shkathtësitë personale, sociale dhe/ose metodologjike, në situata pune ose studimi dhe në zhvillimin profesional dhe personal. Në kontekstin e Kornizës Evropiane të Kualifikimeve, kompetenca përshkruhet në termat e përgjegjësisë dhe autonomisë” (Rekomandim 2008/C 111/01). Kompetencat mund të jenë gjenerike ose specifike për lëndën. Nxitja e kompetencave është objekt i një procesi mësimor dhe i një programi arsimor.

Rezultatet e të nxënit shprehin nivelin e kompetencës të arritur nga studentet dhe të verifikuara me vlerësim. Ato janë "deklarata të asaj që një studente di, kupton dhe është në gjendje të bëjë pas përfundimit të një procesi mësimor". Ato formulohen nga stafi akademik, duke përfshirë studentët dhe palët e tjera të interesit. Për të lehtësuar vlerësimin, këto deklarata duhet të jenë të verifikueshme.

Ne mund të hartojmë rezultatet e të nxënit për një program studimi ku këto rezultate i paraqesim si rezultate më të përgjithshme dhe gjithashtu një program studimi ka rezultate lëndore/module ku dizajni i këtyre rezultateve është më specifik. Rezultatet e të nxënit të programit janë të lidhura me qëllimet e institucionit dhe diplomën.

Rezultatet e të nxënit të studentëve të nivelit të programit janë të formuara nga objektivat e programit dhe duhet të plotësojnë së bashku kërkesat e pritshmërinë të nivelit më të lartë, më të përgjithshëm të nivelit të diplomës. Ato janë deklarata të qarta dhe koncize që

⁹ https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/ects-users-guide_en.pdf

përshkruajnë atë që duhet të kishin arritur studentët e suksesshëm, si dhe njohuritë, aftësitë dhe shkathtësitë që ata duhet të kishin fituar deri në fund të programit. Rezultatet e të nxënit të studentëve në nivel programi theksojnë aplikimin dhe integrimin e njohurive dhe jo thjesht mbulimin e përmbajtjes. Ata artikulojnë pritshmërinë për suksesin e studentëve – çfarë duhet të dinë studentët ose të dinë të bëjnë deri në fund të programit. Ato janë zakonisht më specifike se objektivat e programit, edhe jo aq të sakta sa rezultatet e të nxënit në nivel kursi.

Formulimi i rezultateve të të nxënit të programit sipas Udhëzuesit ECTS te publikuar 2015, ofron një sërë udhëzimesh për hartimin e rezultateve të të nxënit për program studimor.

Rezultatet e të nxënit duhet të pasqyrojnë në mënyrë adekuate kontekstin, nivelin, qëllimin dhe përmbajtjen e programit.

Deklaratat e rezultateve të të nxënit duhet të jenë të përmbledhura dhe jo shumë të detajuara.

Rezultatet e të nxënit duhet të jenë të qëndrueshme reciproke.

Rezultatet e të nxënit duhet të jenë lehtësisht të kuptueshme dhe të verifikueshme për sa i përket asaj që studenti ka arritur realisht në fund të programit.

Rezultatet e të nxënit duhet të jenë të arritshme brenda ngarkesës së specifikuar të punës.

Rezultatet e të nxënit duhet të lidhen me aktivitetet e duhura mësimore, metodat e vlerësimit dhe kriteret e vlerësimit.

Nuk ka rregulla për numrin ideal të rezultateve të të nxënit në nivel programi. Përvoja sugjeron se 10-12 është e përshtatshme.

Një mënyrë e pranuar gjerësisht e formulimit të rezultateve të të nxënit bazohet në tre elementë thelbësorë.

Përdorni një folje veprare për të shprehur atë që pritet nga nxënësit të dijë dhe të jetë në gjendje të bëjë

Specifikoni se çfarë i referohet ky rezultat

Përcaktoni mënyrën e demonstrimit të arritjeve të të nxënit rezultatet.

Rezultatet në nivel programi kanë një qëllim të dallueshëm nga rezultatet e nivelit të kursit. Arritja e secilit rezultat të të nxënit në nivel programi zakonisht demonstron nëpërmjet përfundimit të suksesshëm të një grupi kursesh, me nivele në rritje të aftësive të arritura në kurse të ndryshme. Në shumicën e rasteve, nëse një student mund të arrijë një rezultat të nivelit të programit duke marrë një kurs të vetëm, atëherë ai rezultat në nivel programi ka të ngjarë të jetë shumë specifik. Programet duhet të sigurojnë që plotësimi i kurseve të marra nga secili student trajton kolektivisht të gjitha rezultatet e të nxënit në nivel programi dhe se vlerësimet e duhura zgjidhen për secilin rezultat të të nxënit në nivel programi.

Rezultatet e nivelit të programit përshkruajnë atë që një studente pritet të dijë, kuptojë dhe/ose të jetë në gjendje të demonstrojë deri në fund të një programi studimor. Rezultatet e programit përshkruan mësimin që do të jetë i përbashkët për të gjithë të diplomuarit e një programi dhe promovon qëndrueshmëri përgjatë një programi. Sipas Carey etj. (2015), rezultatet e programit “arrihen përmes aktiviteteve të veçanta mësimore të cilat janë të integruara në nivel kursi dhe drejt mësimin të përgjithshëm në nivel programi”.

Edhe pse rezultatet e nivelit të programit janë të ngjashme me mësimin në nivel kursit dhe moduli rezultatet në mënyrën se si janë shkruar dhe strukturuar, ato janë më të gjera në shtrirje.

Ato pasqyrojnë njohuri të gjera konceptuale dhe aftësi adaptive profesionale dhe gjenerike, dhe fokusohen në mirëkuptimin e qëndrueshëm brenda një fushe ose disipline. Rezultatet e programit përfaqësojnë performancat minimale që duhet të arrihen në përfundim të një program studimor.

Nëse rezultatet e nivelit të programit shkruhen së pari, ato ofrojnë një kornizë për përcaktimin rezultate më specifike të të nxënimit në kurse. Ata gjithashtu mund t'i ndihmojnë studentët të kuptojnë pse ata po regjistrohen në një program (ose pse duhet të regjistrohen në të). Bloom (2002) siç citohet nga Kennedy (2006), rekomandon zhvillimin e dy llojeve të rezultateve në nivel programi:

1. I vlerësueshëm – studentet janë në gjendje t'i demonstrojnë këto njohuri, aftësi ose qëndrime;
2. "Aspirative" ose "e dëshirueshme" - nuk mund të vlerësohet, por "janë një tregues", tek punëdhënësit dhe agjencitë e tjera lloji i standardit të performancës praktike që të diplomuarit e programit do të shfaqen në fund të programit”.

Rezultatet e të nxënimit në nivel programi jo vetëm që lidhen me një nivel - me kurrikulën e kursit të një programi, nivelin në të cilin ato rezultate arrihen dhe demonstrohen - por ato gjithashtu janë përgjegjëse ndaj pritjeve të nivelit të Diplomës së nivelit më të lartë.

Rezultatet e të nxënimit në nivel programi bazohen në profilin e programit, pra standardin e kualifikimit, duhet të pasqyrojnë në mënyrë adekuate kontekstin, nivelin, fushën dhe përmbajtjen e programit, p.sh.

Fusha - Shkencat sociale

Të vlerësojnë në mënyrë kritike burimet e njohurive në fushën e arsimit.
Të zbatojnë parimet njerëzore të drejtat, vlerat demokratike, diversitetin, ndjeshmëria sociale dhe toleranca në punën me fëmijët.
Të krijojnë një kontekst mësimor të fokusuar tek nxënësi, duke respektuar karakteristikat individuale të nxënësit dhe karakteristikat e zhvillimit.
Të njohë zhvillimin historik të teorive pedagogjike, si dhe të atyre bashkëkohore teoritë e edukimit.
Të shpjegojnë qasjen e "kurrikulës" dhe ta analizojë atë në mënyrë kritike në shembuj specifike.

Përcaktimi i rezultateve të të nxënimit është një proces në të cilin duhet nisur nga lart dhe fillimisht të përcaktohen rezultatet e të nxënimit të programit të studimit, moduli, grupit të lëndëve, lëndëve dhe në fund njësisive mësimore. Nga ana tjetër, kontrolli i cilësisë së procesit të përcaktimit të rezultateve të të nxënimit shkon në drejtim të kundërt, nga njësitë mësimore të programet. Zgjerimi dhe harmonizimi i këtyre dy proceseve është një faktor kyç për sigurimin e cilësisë së procesit të zhvillimit (Vizek Vidović, 2008).

4.2. Rezultatet e të nxënit në nivel lënde/kursi/ moduli

Moduli i rezultateve të të nxënit nënkupton një ose më shumë grupe njësi të rezultateve të të nxënit me një vëllim të paracaktuar dhe të harmonizuar të rezultateve të të nxënit. Pas përfundimit me sukses të modulit, studenti pritet të jetë në gjendje të demonstrojë njohuritë, të kuptuarit e tij, aftësitë dhe/ose kompetencat nga fusha/moduli i caktuar.

Lënda/kursi i programit studimor (Kursi i Programit të Studimit) paraqet një grup të rezultateve të të nxënit, fokusohen në të nxënit në atë se çfarë i nevojitet studentit për të arritur rezultate të të nxënit në atë fushë.

Është e nevojshme që rezultatet të përcaktohen dhe të dihet se çfarë duhet të jetë në gjendje të bëjë studenti për të kaluar atë modul të veçantë.

Është e rëndësishme të kihet parasysh se gjatë zhvillimit të rezultateve të të nxënit, të gjitha rezultatet janë të vlerësueshme.

Gjithashtu, kur shkruani rezultatet e të nxënit për modulet individuale, është e rëndësishme të merret parasysh se si moduli përshtatet me kurrikulën, me atë të përgjithshmen.

Kurrikulë nënkupton një sërë procedurash të planifikuara me qëllim të përvetësimit të kompetencave individuale, në të cilat përfshijnë: qëllimet, rezultatet e të nxënit, përmbajtja dhe metodat e punës, format e të nxënit, vlerësimi i rezultateve të të nxënit.

4.2.1. Rezultatet e të nxënit në nivel moduli

Rezultatet e nivelit të modulit janë më pak të përgjithshme se rezultatet në nivel programi, por më të përgjithshme se rezultatet në nivel kursi, pra ato përfshijnë rezultatet e lëndëve që mbulon moduli. Për shembull, një kurs filologjie mund të përfshijë module në gjuhë, përkthim, histori dhe kulturë, dhe nga letërsia.

Një shembull i rezultateve të të nxënit në nivelin e modulit të gjuhës dhe letërsisë shqipe:

- të analizojë përmbajtjet e letërsisë kombëtare dhe botërore nëpër periudha historike;
- të artikulojë mësimin e gjuhës dhe letërsisë shqipe në shkollën fillore.

Një shembull i rezultateve të të nxënit në nivel të modulit të përkthimit:

- të analizojë qasjet teorike të përkthimit;
- të përkthejë lloje të ndryshme artikujsh (artikuj gazetash, shkencore dhe profesionale, tekste letrare) nga një gjuhë e huaja në gjuhë shqipe dhe anasjelltas;
- të përkthejë në mënyrë të njëpasnjëshme fjalimin nga një gjuhë e huaj në gjuhën shqipe dhe anasjelltas.

4.2.2. Rezultatet në nivel kursi

Gjatë përcaktimit të rezultateve në nivel kursi, është e nevojshme të merren parasysh rezultatet e program te studimit në kuadër të të cilit zhvillohet kursi. Përcaktimi i rezultateve të të nxënit në nivel kursi duhet të përputhet me:

- në nivelin e studimit;
- rezultatet e të nxënit në nivel programi;
- pikët ECTS-së;
- mënyrat e të nxënit dhe të mësimdhënies;
- duke vlerësuar arritjet.¹⁰

Rezultatet e të nxënit në nivel të lëndës/njësisë

Ky grup i rezultateve është në fakt rezultatet më specifike të të nxënit që ne arrijmë brenda një ose më shumë tema/njësi mësimore. Kur shkruani rezultatet e të nxënit në të gjitha nivelet, duhet pasur kujdes që të përfshihen të gjitha/llojet e ndryshme të rezultateve (fushat kognitive, afektive dhe psikomotorë), nëse është e mundur.

Gjatë planifikimit të rezultateve të të nxënit duhet pasur kujdes për kushtet që duhet të sigurohen për të arritur rezultatet e planifikuara të të nxënit. Nëse do të kishim planifikuar që studenti të përdorte, për shembull, teknologjinë kompjuterike për të krijuar dhe formatuar tekst dhe imazhe, atëherë për të arritur atë rezultat, na nevojitet teknologji kompjuterike mbi të cilën studenti do të jetë në gjendje të ushtrojë kompetencën e specifikuar. Po kështu, nëse kursi përfshin ushtrime ose aktivitete praktike, duhet të keni materialet e nevojshme dhe një dhomë praktike për të arritur rezultatet e dëshiruara.

Për një përcaktim të mirë të rezultateve të të nxënit, është e rëndësishme të merren parasysh përcaktuesit kontekstual në të cilët zhvillohet procesi i të nxënit dhe mësimdhënies. Para së gjithash, rezultatet e të nxënit duhet të përputhen me ngarkesën e studentëve në orë dhe kreditë ECTS. Një kredit studimor është një vlerë e pranuar përgjithësisht që përdoret për të matur ngarkesën e studentit në lidhje me kohën e nevojshme për të arritur rezultatet e të nxënit. Pra, gjatë hartimit të rezultateve të të nxënit, përveç pyetjeve nëse rezultatet e përcaktuara të të nxënit janë relevante dhe të përshtatshme për kursin (lëndë) dhe nivelin e studimit, është jashtëzakonisht e rëndësishme që mësimdhënësit të marrin në konsideratë nëse rezultatet e përcaktuara të të nxënit mund të arrihen nga studentët në kohën (orët) në dispozicion. Natyrisht, është e nevojshme të merren parasysh aspekte të tjera të rëndësishme për një proces të suksesshëm mësimor dhe realizimin e rezultateve të planifikuara të të nxënit (p.sh. disponueshmëria e mjeteve mësimore, laboratorët etj.).

Mësimdhënësi planifikon me kujdes rezultatet e të nxënit në varësi të natyrës së lëndës që ligjëron, pozicionit të asaj lënde në raport me programin e përgjithshëm të studimit (p.sh.

¹⁰ Dragičević, T., & Dželalija, M. (2016). Kako napisati ishode učenja? Split: STEM projekt, 2016

lloji i lëndës (e detyrueshme, zgjedhore), orari i pritshëm, kreditët ECTS, niveli i studimit) dhe rrethana të tjera (p.sh. njohuri paraprake të të dhënave, të pajisura me mjete mësimore etj.).

Kujtesa	Kuptimi	Zbatimi	Analiza	Vlerësimi	Të krijuarit
të citojë	të nxjerrë një përfundim	të zbatojë	të analizojë	të argumentojë	të formojë
të pohojë	të përshkruajë	të plotësojë	të zgjedhë	të gjykojë	të ideojë
të listojë	të demonstrojë	të përdorë	të ndajë	të vlerësojë	të ndërtojë
të etiketojë	të diskutojë	të llogaritë	të dallojë	të marrë vendim	të formulojë
të emërojë	të argumentojë	të shtypë	të reduktojë	të krahasojë	të organizojë
të identifikojë	të shpjegojë	të veprojë	të kategorizojë	të klasifikojë	të përgatisë
të përcaktojë	të analizojë	të shkruajë një ide	të krahasojë	të kritikojë	të skicojë
të raportojë	të formulojë	të formatojë	të kritikojë	të verifikojë	të krijojë
të riprodhojë	të qartësojë	të organizojë	të dallojë	të çmojë	të montojë

5. TAKSONOMIA E BLUMIT

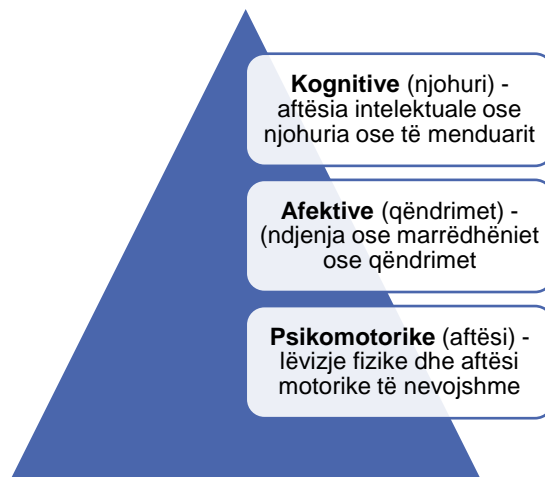
Për të klasifikuar qëllimet arsimore janë përpiluar taksonomi të ndryshme të qëllimeve arsimore.

Por, çfarë është taksonomia?

Në përgjithësi, taksonomia mund të përkufizohet si një skemë konceptuale që mundëson rregullimin dhe sistemimin e ngjarjeve, duke marrë parasysh një parim të caktuar klasifikimi. Ndër klasifikimet më të famshme të detyrave të mësimdhënies është taksonomia e objektivave arsimore e Blumit.

Qëllimi themelor i taksonomisë së Blumit reflektohet në krijimin e një sistemi të qëllimshëm dhe konsistent që do të niste nga ligjet dhe parimet e të mësuarit dhe të mësimdhënies logjiko- përbajtjesore, pedagogjike dhe psikologjike.

Taksonomia e të mësuarit e Blumit ka evoluar me kalimin e kohës (Anderson & Krathwohl, 2001) është një mjet që përdoret zakonisht për të shkruar rezultatet e të nxënit. Dr Benjamin Bloom (1913 - 1999) ishte një psikolog arsimor, i cili në vitin 1956, së bashku me ekipin e tij, zhvilluan taksonominë e të nxënit që klasifikon rezultatet e të nxënit sipas 3 domeneve:

Për çdo domen, mund të zgjidhni nga një listë foljesh të matshme. Këto folje janë të matshme në kuptimin që mund të demonstrohen nga studentet dhe për këtë arsye ato mund të vlerësohen.¹¹

Për çdo fushë, foljet e matshme kategorizohen dhe renditen në një spektër nga e thjeshta në komplekse, konkrete në abstrakte. Në domenin e ulët studentëve u kërkohet të demonstrojnë aftësi hyrëse të nivelit të ulët. Në nivelin e lartë, studentët pritet të demonstrojnë aftësi të të menduarit kritik, krijues dhe kompleks. Për shembull, në fushën njohëse, studentët duhet të përparojnë nga të kujtuarit dhe të kuptuarit në vlerësimin dhe krijimin.

Tabela e mëposhtme ilustron se si kategorizohen rezultatet e të nxënit sipas Taksonomisë së Blumit e përditësuar.

	OBJEKTIVAT (REZULTATET) E MËSIMIT) Kuptimi i nivelit	FOLJE KYÇE Ato përshkruajnë aktivitetin që do të praktikohet dhe matet në çdo nivel
I	Për të zbuluar (njohuri)	njih, trego, gjej, shëno, lidh, plotëso, vendos, rendit, emri, lista, numëro, thuaj kush, kur, ku, pse, sa, përkufizo, cito, përsërit, përshkruaj
II	PËR TË REALIZUAR (Të kuptuarit)	shprehni, tregoni/shkruani me fjalët tuaja, raportoni, përshkruani, përmbliidhni, zgjeroni, riformuloni, konvertoni, përktheni, shprehni me një formulë, interpretoni, shpjegoni, diskutoni, justifikoni, provoni, jepni një shembull, vlerësoni, llogaritni, parashikoni, klasifikoni, vendosni, nxirrni, nxirrni në pah (në mënyrë aktive), merrni pjesë

¹¹ <https://ëëë.ualberta.ca/centre-for-teaching-and-learning/media-library/learning-outcomes/learning-outcomes-guide-section2-ëriting-learning-outcomes.pdf>

III	Aplikoni (Aplikacion)	demonstroni, dramatizoni, shfaqni (procedoni), provoni, kryeni (eksperimentoni), ekzekutoni, përdorni, zbatoni, përdorni, shfaqni (grafikisht), kryeni (formula), përvijoni, përshtatni, ndryshoni, plotësoni, zbuloni, zgjidhni (problemin), propozoni (një zgjidhje), planifikoni, zgjidhni, bëni, llogarisni, vlerësoni, shkruani, klasifikoni, klasifikoni, përpilon
IV	ANALIZO (Analizë)	çmontoni, analizoni, ndani, gjeni, veçoni, nënvizoni, njihni supozime të pathëna, justifikoni, interpretoni, shpjegoni, krahasoni, dalloni, kontrastoni, komentoni, kritikoni, komunikoni, raportoni, diskutoni, klasifikoni, klasifikoni, gruponi, rregulloni, renditni, organizoni , rregulloni, dizajnoni, shfaqni grafikisht, bëni një eksperiment, shqyrtoni, hetoni, kontrolloni, rishikoni, vlerësoni, llogaritni, përcaktoni rëndësinë e të dhënave, kontrolloni, lidhni, supozoni, dalloni midis shkakut dhe pasojës, përgjigjuni "po sikur?", përfundoni
V	GJYKIMI (Vlerësimi)	kontrolloni, gjykoni (përshtatshmërinë e përfundimit), vlerësoni, vlerësoni, matni, përcaktoni vlerën, përcaktoni, matni, vlerësoni, krahasoni, dalloni, kritikoni, debatoni, diskutoni, rishqyrtoni, provoni, bindni, mbron pozicionin, justifikoni, mbështesni, përfaqësoni mendimin, hetoni, vendosni, zgjidhni një opsion, zgjidhni, rekomandoni, eliminoni, renditni (për nga rëndësia), renditni, notoni, supozoni, parashikoni, përfundoni, thoni pse, kryeni
VI	KRIJO (Sintezë)	imagjinoj, dizenjoj, zhvilloj, krijoj, shpik, ndërtoj, prodhoj, shkaktoj, formuloj (hipotezë), parashikoj, rregulloj, përgatit, përshkruaj, bëj një plan, skicoj, propozoj, bashkoj, kombinoj, mbledh, lidh, kompozoj, mbledh, organizoj, riorganizoj, ndryshoj, rirregulloj, ripunoj, përmirësoj, plotësoj, përpiloj, drejtoj, menaxhoj, shkruaj, dorëzoj, prezantoj, vendos (teori), përgjithësoj

5.1. Zbatimi i rezultateve të të nxënit

Ndryshimet në arsim kërkojnë një qasje të re, që është mësimdhënia e bazuar në rezultatet e të nxënit, si në planifikimin e programeve, ashtu edhe në syllabuset e programeve studimore. Pra, të përcaktohet se çka do të jetë në gjendje të bëjë studenti në fund të një kursi, si dhe pas përfundimit të studimeve se cilat janë rezultatet përfundimtare të arritura nga programi i studimit.

Ndërkohë, sado mirë t'i përcaktojmë rezultatet e të nxënit, nëse nuk e harmonizojmë metodën tonë të mësimdhënies (metodat e mësimdhënies) me rezultatet e pritura që duam

të arrijmë, si dhe mënyrat e kontrollit të arritjes së tyre (metodat e vlerësimit), procesi mësimor nuk do të jetë i suksesshëm.

Prandaj, për cilësinë e procesit arsimor, përputhshmëria e rezultateve të planifikuara (në terma nivelet e proceseve njohëse dhe llojet e njohurive) me mënyrën e mësimdhënies dhe vlerësimit të arritjes së tyre - ky proces quhet përafrim kurrikular (konstruktiv). Prandaj, rezultatet e të nxënit të përcaktuara mirë janë baza për zhvillimin e strategjive të mësimdhënies, mësimit dhe kontrollimit të asaj që është mësuar (Anderson, 2002).

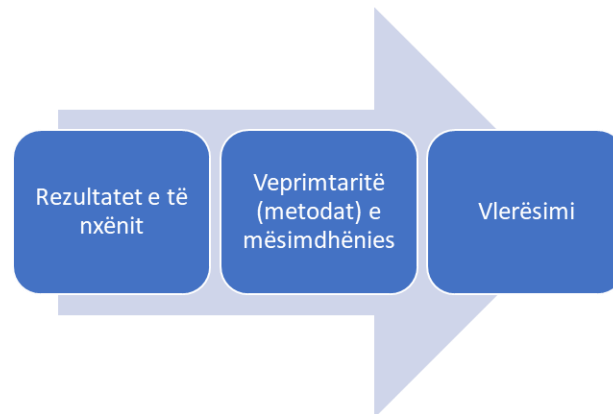

Figura 1. Tre komponentë bazë të procesit të shtrirjes

Rezultatet e të nxënit i ndihmojnë mësimitdhënësit të përcaktojnë qartë një numër të caktuar rezultatesh që dëshirojnë të arrijnë, duke dhënë mësim në një lëndë/studim të caktuar dhe të zgjedhin përmbajtjen mësimore në përputhje me rrethanat, pastaj të zgjedhin metodat e duhura të mësimitdhënies që do të arrijnë rezultatet e dëshiruara dhe mënyrat e duhura të monitorimit të studentëve, progresin dhe mënyrat e kontrollit dhe vlerësimit të rezultatit.

Rezultatet e të nxënit i ndihmojnë studentët të kuptojnë më mirë se çfarë pritet prej tyre dhe çfarë mund të presin nga një njësi apo lëndë e caktuar.

Së fundi, rezultatet e të nxënit ndihmojnë studentët dhe punëdhënësit e mundshëm që të kuptojnë se çfarë do të bëjë studenti

Prandaj, rezultatet e të nxënit përcaktohen në fillim, gjatë planifikimit të njësisë mësimore, kursit apo studimit, sepse ato janë një synim i qartë dhe i matshëm, dhe në përputhje me rezultatet e të nxënit, mësimitdhënia dhe të nxënit e studentëve dhe vlerësimi i përparimit të nxënësve në janë hartuar miratimi i përmbajtjes mësimore. Qasja për përcaktimin dhe shkrimin e rezultateve të të nxënit duhet të pasqyrojë qëllimin dhe kontekstin në të cilin realizohen rezultatet.

5.2. Taksonomia e Blumit - fusha njohëse

Taksonomia e Blumit bazohet në teoritë moderne shkencore të të mësuarit dhe të mësimdhënies dhe dallon gjashtë nivele në fushën njohëse: njohuri (kujtesa), të kuptuarit, aplikimin, analizën, sintezën dhe vlerësimin.

Këto nivele të proceseve njohëse janë të renditura në mënyrë hierarkike nga më e thjeshta te më kompleksja dhe nga konkretja në abstrakte, ndërkaq nuk mund të kalohet në një nivel më të lartë derisa të zotërohet niveli i mëparshëm, më i ulët.

Në versionin e rishikuar, ekzistojnë edhe gjashtë kategori të proceseve njohëse, ku janë riemërtuar: njohuria në kujtesë, të kuptuarit, sinteza në krijim dhe dy kanë ndërruar vendet në mënyrë që krijimi është kategoria më e lartë e proceseve njohëse dhe mosvlerësimi.

Sipas Krathwohl (2002), ne dallojmë nivelet e mëposhtme të proceseve njohëse:

- kujtesa, e cila përkufizohet si rikujtim i njohurive përkatëse të nxënësit nga kujtesa afatgjatë (njoh, mbaj mend).

SHEMBULL

Objektivi: Të mësojë studentët të bëjnë dallimin midis kushtëzimit klasik dhe atij operant duke përdorur shembuj të sjelljes së përditshme.

Rezultati i të nxënit: Pas përfundimit të orës së mësimit, studentet do të jenë në gjendje të bëjnë dallimin midis kushtëzimit klasik dhe atij veprues duke përdorur shembuj nga jeta e përditshme.

- të kuptuarit, që nënkupton se studentet mund të përcaktojnë kuptimet e mesazheve mësimore, gojore, të shkruara dhe grafike (të interpretojë, të klasifikojë, të përmbledhë, të konkludojë, të krahasojë, të shpjegojë);
- aplikimi, që do të thotë se studenti mund të kryejë ose të përdorë një procedurë të caktuar në një situatë të caktuar (të kryejë, të zbatojë);
- analiza, e cila përfaqëson aftësinë e nxënësit për të zbërthyer materialin në pjesët përbërëse të tij duke kuptuar ndërlidhjet e atyre pjesëve dhe marrëdhëniet e tyre me të tjeret (të diferencojë, të organizojë, të atribuojë);
- vlerësimi, që paraqet mundësinë e vlerësimit sipas kritereve apo standardeve të caktuara (kontrollo, kritiko) dhe
- krijimi, i cili përkufizohet si mundësia e grumbullimit të elementeve ekzistues në një tërësi të re koherente ose në një produkt origjinal (gjeneroni, planifikoni, prodhoni)

Nivelet brenda fushës njohëse sipas (Krathwohl, 2002)

I. Kujtesa

Studenti pritët të jetë në gjendje të mendojë ose të njohë një fakt, ide, koncept, parim ose model në një formë të ngjashme në të cilën i është paraqitur.

II. Kuptimi

Nga studenti pritët të kuptojë dhe të jetë në gjendje të shpjegojë ose interpretojë informacionin që ka mësuar, të jetë në gjendje të përshkruajë një ide, fenomen ose ngjarje në një formë të re ose të ndryshme dhe të shpjegojë marrëdhëniet midis tyre.

III. Aplikimi

Studenti pritët të përdorë abstraksione të ideve të përgjithshme, rregullave, procedurave ose metodave të përgjithësuara në situata specifike dhe konkrete (lidhja ose zbatimi i ideve në situata të reja; përdorimi i koncepteve, parimeve, teorive dhe metodave të mësuar për të zgjidhur një problem ose detyrë në një çështje konkrete dhe situatë e re).

IV. Analiza

Studenti pritët të jetë në gjendje të zbërthejë të tërën në pjesët përbërëse të saj, duke kuptuar marrëdhëniet e tyre dhe parimet organizative.

V. Vlerësimi

Studenti pritët të jetë në gjendje të bëjë gjykime të vlefshme duke përdorur standarde personale dhe kritere të jashtme për të marrë vendimin e duhur, do të thotë të gjykojë idetë, fenomenet ose ngjarjet bazuar në kritere të brendshme dhe të jashtme dhe të pranojë ose refuzojë idetë, fenomenet ose ngjarjet bazuar në standardet e vendosura. Në përgjithësi, ky funksion njohës përfshin aftësinë për të vlerësuar vlerën e diçkaje për një qëllim të caktuar.

VI. Krijim

Studenti pritët të jetë në gjendje të krijojë një grup marrëdhëniesh abstrakte (të bëjë hipoteza), të bëjë një plan ose të propozojë një sërë operacionesh, të riorganizojë elementët ekzistues në një mënyrë të re, të krijojë një koncept të ri ose origjinal.

Ne versionin e rishikuar kjo fushe ruan gjashtë kategoritë (të përmendura më parë) të proceseve njohëse dhe dallon katër kategori për dimensionin e llojit të njohurive (në të cilën zhvillohen këto procese):

- njohuri faktike,
- njohuri konceptuale,
- njohuri procedurale
- njohuri metakognitive

Njohuri faktike – njohuri për elementet bazë që studentet duhet t'i dinë për të mësuar lëndën ose për të zgjidhur një problem (njohuri të terminologjisë dhe njohuri të detajeve dhe elementeve individuale).

Njohuri konceptuale - njohja e lidhjes së ndërsjellë ndërmjet elementeve themelore të një strukture më të madhe që mundëson funksionimin e përbashkët (njohuri për klasifikimet dhe kategoritë, njohuritë, parimet dhe përgjithësimi dhe njohja e teorive, modeleve dhe strukturave).

Njohuri procedurale - njohuri se si të bëhet diçka, metodat e testimit, kriteret për përdorim, algoritmet, teknikat, metodat (njohuri për aftësitë dhe procedurat që lidhen me një lëndë të caktuar, njohuri për teknikat dhe metodat, dhe njohuri për kriteret për të vendosur për zbatimin e procedura të caktuara).

Njohuri metakognitive - njohuri për veten si student, përmbajtjen e studimit dhe strategjitë e të mësuarit dhe të menduarit, vetërregullimin e të mësuarit të dikujt, njohuritë e njohjes dhe ndërgjegjësimin e njohurive të njohjes (duke njohur mënyrën e të mësuarit, duke njohur veçoritë e përmbajtjes të miratohet, duke njohur strategjitë për të mësuar përmbajtjen dhe aftësitë e të nxënit vetë-monitorues dhe vetërregullues). (Kovaç, Koliq-Vehovec, 2008)

DIMENSIONI I DITURISË	Kuptimit	Kujtesës	Analizë	Aplikimi	Vlerësimi	Krijimi
Njohuri faktike						
Njohuri konceptuale						
Njohuri procedurale						
Njohuri metakognitive						

Shembull i një table taksonomike: Dimensioi i proceseve kognitive

Kur vendosim për rezultatet që dëshirojmë të arrijmë përmes mësimdhënies në një tabelë taksonomike të ngritur si kjo, do të shohim lehtësisht se cilat janë rezultatet, domethënë se në çfarë mase përfaqësohen në to llojet më komplekse të njohurive dhe proceseve njohëse.

Duke analizuar rezultatet e të nxënit në lidhje me nivelet e proceseve njohëse dhe llojet e njohurive me të cilat lidhet, bëhemi me te vetëdijshëm se çfarë në të vërtetë dëshirojmë të arrijmë me studentet (p.sh. memorizimi i njohurive faktike, zbatimi i njohurive procedurale ose analiza e njohurive konceptuale).

5.3. Taksonomia e Blumit - domeni afektiv

Fusha emocionale (Krathwohl, Bloom, & Masia, 1973) përfshin mënyrën se si ne trajtojmë aspektet emocionale, të tilla si ndjenjat, vlerat, vlerësimi, entuziazmi, motivimi dhe qëndrimet. Ai bazohet në shkallën e përvetësimit, d.m.th. në shkallën e adoptimit të qëndrimeve dhe besimeve, të vlefshme shoqërore në sistemin e vet të vlerave dhe bën dallimin në mes niveleve të mëposhtme: pranimi, përgjegjësia, vlerësimi, organizimi dhe integriteti. Brendësia është një parakusht për ruajtjen e motivimit të lartë për të mësuar.

Nivelet brenda domenit afektiv (Krathwohl, Blum dhe Masia, 1973)

I. Marrja (pranimi)

Ai përfshin ndërgjegjësimin, gatishmërinë për të dëgjuar, vëmendjen selektive.

Për shembull: të dëgjosh të tjerët me respekt.

II. Duke u përgjigjur

Ai përfshin përgjigjen aktive (përgjigje), ku theksi vihet në konformitetin në përgjigje, gatishmëri për t'u përgjigjur ose kënaqësi në përgjigje.

Për shembull: pjesëmarrja në diskutimet në klasë; prezantimi; vënien në dyshim të fakteve, koncepteve dhe modeleve të reja; njohja dhe zbatimi i rregullave etj.

III. Vlerësimi

Vlerësimi bazohet në përvetësimin e një grupi vlerash të caktuara, ku shenjat e këtyre vlerave shprehen në sjelljen e nxënësit dhe shpeshherë janë të dallueshme. Vlera ose rëndësia që një person i kushton një objekti, fenomeni ose sjelljeje të caktuar mund të gjendet në një vazhdimësi nga e thjeshtë pranimi në një gjendje më komplekse të angazhimit.

IV. Organizimi i vlerave

Ai përfshin organizimin e vlerave në prioritete, ku nxënësi i kontraston dhe i zgjidh ato konfliktet mes tyre dhe formon një sistem unik vlerash. Theksi vihet në krahasimin, lidhjen dhe sintezën e vlerave.

V. Integriteti (brendia e vlerave)

Ai përfshin brendinë e vlerave, domethënë që një person ka një sistem vlerash që kontrollon sjellje. Sjellja është e kudondodhur, e qëndrueshme, e parashikueshme dhe përfaqëson karakteristikën më të rëndësishme studentit, është pjesë e personalitetit të tij dhe i referohet modeleve të tij të përgjithshme të përshtatjes (personale, sociale, emocionale).

Ashtu si me domenin kognitiv, rezultatet në fushën afektive duhet të përcaktohen në mënyrë specifike.

Në planifikimin e kurrikulës nuk duhet të anashkalojmë asnjëherë rëndësinë e aspekteve afektive të procesit të të nxënës dhe të mësimdhënies, sepse vetëm në këtë mënyrë mund të plotësojmë nevojën për qartësi dhe koherencë në planifikimin e këtyre proceseve, zgjedhjen e metodave të mësimdhënies/të nxënës dhe metodat e vlerësimit

5.4. Taksonomia e Blumit - domeni psikomotor

Fusha psikomotore përfshin lëvizjen fizike, koordinimin dhe performancën e aftësive motorike. Zhvillimi i këtyre aftësive kërkon praktikë dhe matet me shpejtësinë, saktësinë, përshtatshmërinë procedurat apo teknikat në ekzekutim. Taksonomia dallon shtatë kategori të renditura në mënyrë hierarkike nga sjelljet më të thjeshta deri tek ato më komplekse: perceptimi, gatishmëria, reagimi i drejtuar, përgjigje e automatizuar, funksionim kompleks, personalizim dhe krijimi.

Nivelet brenda fushës psikomotore (Simpson, 1972)

I. Perceptimi (vëzhgimi)

Ai përfaqëson aftësinë për të përdorur shqisat (shenjat shqisore) për veprim motorik. Fillon nga njohja e thjeshtë e stimulimit shqisor, nëpërmjet përzgjedhjes së shenjave, deri te përkthimi i tyre.

II. Gatishmëria

Ai përfaqëson gatishmërinë për të vepruar dhe përfshin gatishmërinë mendore, fizike dhe emocionale si dispozita që paracaktojnë reagimin e një personi në situata të ndryshme.

III. Përgjigje e drejtuar

Ai përfaqëson një fazë të hershme në të mësuarit e një aftësie komplekse që përfshin imitim, provë dhe gabim. Përshtatshmëria e performancës arrihet përmes praktikës.

IV. Përgjigje e automatizuar

Ai përfaqëson një fazë të ndërmjetme në të mësuarit e një aftësie komplekse. Përgjigjet e mësuara bëhen të zakonshme dhe lëvizjet mund të kryhen me një nivel të caktuar besimi dhe ekspertize.

V. Përgjigje komplekse

Ai përfaqëson performancën e aftë të operacioneve motorike që përfshijnë modele komplekse të lëvizjes. Kompetenca (ekspertiza) tregohet nga performanca e shpejtë, e saktë dhe shumë e koordinuar që kërkon energji minimale. Kjo kategori përfshin ekzekutimin pa hezitim dhe ekzekutimin automatik.

VI. Adaptim

Ai përfshin aftësi që janë zhvilluar aq mirë sa një person mund të modifikojë modelet e lëvizjes në mënyrë që të plotësojë kërkesat specifike.

VII. Krijim

Ai përfaqëson krijimin e një modeli të ri lëvizjeje të përshtatur për një situatë specifike ose problem specifik. Rezultatet e të nxënit theksojnë kreativitetin bazuar në aftësi shumë të zhvilluara.

Rezultatet nga kjo fushë duhet të aplikohen kryesisht në kurse që përfshijnë nevojën për një koordinim të mirë sy-dorë dhe ekzekutim të aftë të lëvizjeve dhe procedurave të caktuara (për shembull, përdorimi i pajisjeve laboratorike, kompjuterëve, aparateve, kabinës së përkthimit, mjeteve dhe pajisjeve artistike etj.

5.5. Shkrimi i rezultateve të të nxënit

Rezultatet e të nxënit duhet të shkruhen në atë mënyrë që të jenë të qarta për të gjithë, si dhe të jetën te qarta për mënyra se si vlerësohen (maten). Ato i drejtohen studentit dhe fillojnë me një deklaratë, p.sh. Pas mësimit studentet do të jetë në gjendje të... Më pas vijon veprimtaria dhe përmbajtja (objekt) të cilës i referohet.

Struktura bazë e pohimeve për rezultatet e të nxënit

Rezultatet duhet të jenë drejtuar studentit	Përdor një folje veprorë, e cila tregon nivelin e njohjes, procesi	Tregon dimensionin njohuri, përmbajtje	Qartëso kontekstin në të cilin njohuritë janë të zbatueshme
STUDENTI	AKTIVITET	OBJEKTI	KONTEKSTI
Shembull Pas mësimit			
Studenti do të jetë në gjendje	Të dallojë	Kushtëzimi klasik dhe operant	Me shembuj nga jeta e përditshme

Gjate hartimit të rezultateve të të nxënit duhet të përdoren folje aktive dhe të sakta. Për shembull, duhet shmangur foljet me kuptim relativizues si: çmoj, mësoj, kuptoj, takoj, mbaj mend, di, etj., sepse veprimet nga këto folje është vështirë të maten.

LITERATURA

1. Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Raths, J., & Wittrock, M.C. (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives. New York: Longman.
2. Biggs, J. (2003). Teaching for quality learning at university ; https://www.researchgate.net/publication/215915395_Teaching_for_Quality_Learning_at_University
- Biggs, J., and Tang, C. (2011). Teaching for quality learning at university. McGraw-Hill Education. Available at: <http://ebookcentral.proquest.com/lib/aston/detail.action?>
3. Dželalija, M. (2016). Kako napisati ishode učenja? Split: STEMp projekt fakultet. https://www.fullerton.edu/data/_resources/pdfs/sla_resources/Learning%20Outcomes%20Examples_George%20Brown%20College.pdf.
4. Korniza Kombëtare e Kualifikimeve, Prishtinë, 2020.
5. Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's Taxonomy: An overview. Theory Into Practice, 41(4), 212-218.
6. <https://kpk.rks-gov.net/>
5. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/da7467e6-8450-11e5-b8b7-01aa75ed71a1>
7. Kovač, V. & Kolić-Vehovec, S. (2008). Izrada nastavnih programa prema pristupu temeljenom na ishodima učenja: priručnik za sveučilišne nastavnike. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.
8. Krathwohl, D. R., Bloom, B. S. & Masia, B. B. (1973). Taxonomy of Educational Objectives, the Classification of Educational Goals. Handbook II: Affective Domain. New York: David McKay Co., Inc.
9. Kennedy, D. (2007). Writing and Using Learning Outcomes: A Practical Guide. Cork: University College Cork, Quality Promotion Unit, UCC. Dostupno na: <https://www.cmepius.si/ep-content/uploads/2015/06/A-Learning-Outcomes-Book-DKennedy.pdf>
10. Herrington, J. & Oliver, R. (2004). A development research agenda for online collaborative learning
11. Vizek Vidović, V. (2008). Ishodi učenja u obrazovanju učitelja i nastavnika – konceptualni okvir. Zagreb.
12. Simpson, E. J. (1972) The Classification of Educational Objectives in the Psychomotor
13. https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/Qualifications_frameworks/05/0/Kennedy_Writing_and_Using_Learning_Outcomes_597050.pdf

14. <http://www.aallnet.org/prodev/outcomes.asp> 5
15. http://www.ltu.unsw.edu.au/content/course_prog_support/outcomes.cfm?ss=0 6
16. http://qep.tamu.edu/documents/writing_outcomes.pdf
17. https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/ects-users-guide_en.pdfhttps://www.researchgate.net/publication/238495834_Writing_and_Using_Learning_Outcomes_A_Practical_Guide <https://www.ualberta.ca/centre-for-teaching-and-learning/media-library/learning-outcomes/learning-outcomes-guide-section2-writing-learning-outcomes.pdf>